

Ísafjörður 20. febrúar 2024

Efni: Frumvarp til laga um breytingu á raforkulögum nr. 65/2003
Þskj. 355 – 348. mál

Orkubú Vestfjarða þakkar boð um að koma á fund atvinnuveganefndar og leggur hér með fram umsögn um ofangreint mál um leið og reynt er að veita nefndinni smá sýn á þau vandamál sem tengjast afhendingaröryggi á Vestfjörðum og rekstri rafkyntra hitaveitna.

Mikilvægt er að hugað sé að raforkuöryggi á heildsölumarkaði þegar framboð raforku er komið úr takti við eftirspurn. Það er verðugt umhugsunarefni hvernig best verði staðið að jafnvægi á markaði þegar viðbragðstími framboðshliðarinnar er mun lengri en möguleg framþróun eftirspurnarinnar. Gera má ráð fyrir að slíkur mismunur í takti framboðs og eftirspurnar raforku leiði til þess að verðsveiflur á markaði verði meiri en ella og lengri tíma taki fyrir kerfið að komast í jafnvægi en ella.

Náttúruvá og áhættudreifing utan gosbelta

Þær náttúruhamfarir sem dunið hafa yfir undanfarna mánuði hafa minnt okkur á mikilvægi áhættudreifingar – ekki síst hvað varðar orkuöflun. Orkubú Vestfjarða vill því á þessum vettvangi vekja athygli á tveimur virkjunarkostum sem eru til skoðunar hjá fyrirtækinu. Annars vegar er það 9,9 MW Kvíslatunguvirkjun í Steingrímsfirði, en unnið er að umhverfismati fyrir virkjunina.

Hins vegar er það möguleg Vatnsdalsvirkjun 20 – 30 MW í Vatnsdal í Vatnsfirði, en Orkubúið hefur farið þess á leit við Umhverfis- orku- og loftslagsráðherra að hann hlutist til um að hægt verði að taka virkjunarkostinn til umfjöllunar í Rammaáætlun. Uppsett afl þessara virkjunarkosta ásamt 11 MW Mjólkárviðvirkjunar í Borgarfirði inn af Arnarfirði er talsvert meira en hámarksaftoppur eftirspurnar á Vestfjörðum.

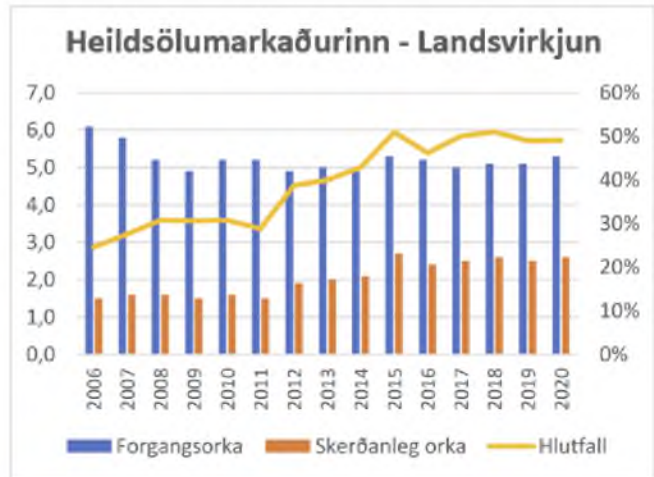
Þar sem möguleg Vatnsdalsvirkjun yrði tengd í tengivirki í Mjólká væri hún, ásamt Mjólkárviðvirkjun, tengd raforkukerfinu vestan Vesturlínu sem er aðalflutningslínan til Vestfjarða, en 90% af raforkunotkun Vestfjarða fer um tengivirkið í Mjólká. Þar sem Vatnsdalsvirkjun ásamt Mjólkárviðvirkjun myndu hafa nægt afl til að halda uppi raforkukerfinu þótt Vesturlína væri straumlaus vegna bilana þá yrði um gríðarlega aukningu á afhendingaröryggi að ræða. Auk þess sem ekki þyrfti að keyra varaafli vegna viðhalds línunnar.

Hið sama má reyndar segja um Kvíslatunguvirkjun í Steingrímsfirði sem kemur til með að tryggja afhendingaröryggi í Strandabyggð og á Ströndum, þegar Hólmavíkurlína eða Vesturlína er straumlaus. Útreikningar sýna að þessar tvær virkjanir séu lykillinn að 90% aukningu afhendingaröryggis á Vestfjörðum.

Jafnvel þótt það frumvarp sem hér er til umfjöllunar fjalli ekki sérstaklega um afhendingaröryggi, þá er augljóst að um leið og afhendingaröryggið er aukið með uppbyggingu virkjana innan Vestfjarða þá leiðir það til aukningar á raforkuframboði og þar með á orkuöryggi á heildsölumarkaði. Síðast en ekki síst mun uppbygging þessara virkjana auka áhættudreifingu raforkuframleiðslunnar á Íslandi, enda eru Vestfirðir utan gosbelta og jarðskjálftasvæða. Þá liggur fyrir að vegna staðsetningar virkjananna þá mun þörf á keyrslu olíuknúins varaafli til raforkuframleiðslu dragast saman um 90% á Vestfjörðum.

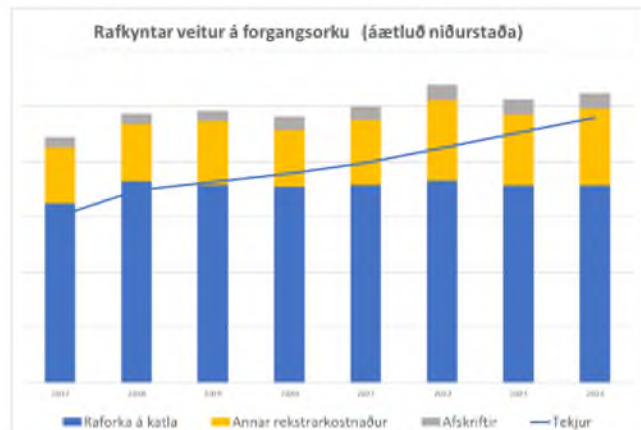
Rafkyntar hitaveitur - rekstrarvandi

Hér verður einnig komið inn á stöðu rafkynta hitaveitna sem eiga sér nú orðið 45 ára sögu á Vestfjörðum. Orkubúið rekur 6 slíkar veitur sem hafa uppsett afl 20MW, en stærsti afltoppur ársins er jafnan í kringum 16 MW. Rekstrarhagkvæmni veitnanna byggði á aðgengi að ódýrri orku í upphafi, en verð á orkunni sem er skerðanleg var einungis 15% af verði forgangsorku. Verðhlutfallið var komið í 28% árið 2011 og 40% árið 2014, en árið 2018 var það komið í nálægt 50% eins og sjá má hér á myndinni. Rekstur veitnanna hefur verið í járnnum undanfarin ár þar sem verð skerðanlegrar orku hefur farið hækkandi. Þá hefur vatnsstaða í lónum Landsvirkjunar valdið því að skerðanleg orka hefur verið af skorum skammti. Orkuafhending til rafkynta veitna var skert veturinn 2022 þannig að Orkubúið þurfti að brenna 2,2 milljónum lítra af olíu til upphitunar í 54 sólarhringa með 200 m.kr. aukakostnaði. Í ár er orkuafhending aftur skert og má búast við að brennt verði 3,3 milljónum lítra af olíu í 104 sólarhringa og stefnir í að kostnaðurinn verði 520 m.kr.

Rafkyntar veitur á forgangsorku ?

Oft er spurt hvers vegna Orkubúið kaupir ekki einfaldlega forgangsorku á sínar rafkyntu veitur. Svárið felst enn og aftur í raforkuverðinu, en reikna má með að ef veiturnar hefðu keypt forgangsorku síðustu 8 árin þá hefði uppsafnað tap orðið 1,7 milljarðar króna, sem á endanum hefði leitað út í verðlagið með hækkun á töxtum veitunnar. Talsverð hætta væri þá á að notendur tækju ákvörðun um að aftengja hitaveituna og leituðu annara leiða til hitunar á húsnæði, en það mundi smátt og smátt grafa alveg undan rekstrargrundvelli veitnanna. Myndin sýnir rekstrarkostnaðinn (súlur) og tekjurnar (lína).

Mögulegar lausnir fyrir hitaveitur

Orkubú Vestfjarða vinnur nú að jarðhitaleit í grennd við rafkyntar hitaveitur. Markmiðið var að skipta út rafkyntum hitaveitum að stórum hluta fyrir jarðhita, þ.e. að minnka raforkuþörfina úr 16 MW í 4 MW. Aukinn jarðhiti hefur fundist í grennd við Suðureyri og hefur ný hola þegar verið virkjuð. Leit í Bolungarvík og á Flateyri bar ekki árangur. 25°C heitt vatn hefur fundist á Patreksfirði og standa vonir til að hægt verði að nýta það á varmadælu.

Á Ísafirði stendur jarðhitaleit yfir enn þá, en vonast er til að þar finnist 60°C heitt vatn sem nýta mætti beint inn á hitaveitu. Að öðrum kosti er vonast eftir að finna þar 30°C heitt vatn í nægilegu magni til að nýta á varmadælu. Verði það niðurstaðan er ljóst að varmadælu á Ísafirði og Patreksfirði munu þurfa forgangsorku og markmiðið um að fasa út 12 MW af raforku næst ekki. Raunhæft væri þá að reikna með að hægt yrði að fasa út helmingi raforkunnar eða 8 MW.

Niðurgreiðslur verði samræmdar

Rétt er að minna á að niðurgreiðslur til rafkyntra hitaveitna hafa hingað til verið lægri en til beinnar rafhitunar sem trúlega á sér sögulega skýringu í því hversu skerðanlega orkan inn á veiturnar var ódýr á sínum tíma. Nauðsynlegt er því að taka niðurgreiðslur til rafkyntra hitaveitna til endurskoðunar og samræma þær við niðurgreiðslur til beinnar rafhitunar.

Orkuskattur (2%) á rafkyntar veitur verði aflagður

Þegar raforkuskattur var aflagður á sínum tíma sat 2% orkuskattur á rafkyntar hitaveitur eftir. Notendur rafkyntra veitna greiða því orkuskatt, en ekki þeir sem nýta beina rafhitun. Þennan mismun þarf að leiðrétta með afnámi orkuskatts á rafkyntar veitur.

Nýting annarra orkugjafa

Ein af forsendum þess að Orkubú Vestfjarða telur rétt að leita leiða til að nýta þau hitaveitukerfi sem þegar hafa verið byggð áfram er að veitukerfið gefur tækifæri til að nýta aðra orkugjafa til hitunar, en þar gæti t.d. verið um að ræða afgangsortku frá iðnaðarstarfsemi sem erfitt væri að nýta nema hafa aðgang að miðlægu tvöföldu vatnshitakerfi eins og veitukerfi rafkyntu hitaveitnanna.

Hvað ef rekstri rafkyntra hitaveitna yrði hætt

Það er vissulega ein sviðsmyndin að rekstri miðlægra rafkyntra hitaveitna verði hætt og hitunin færðist yfir í beina rafhitun hjá hverjum og einum notanda eða varmadælur. Það gæti hins vegar hæglega skapað enn stærra vandamál því ekki er til varaafli til að taka við því 16 MW afli sem hámarksafli veitnanna er í dag. Gera má ráð fyrir að einhverjir notendur setji upp varmadælur þannig að hugsanlega mætti komast af með 12 MW varaafli.

Vöntun á 12 MW varaafli

Vöntunin á varaafli á Vestfjörðum væri þá 12 MW ef reikna á með að orkuöryggið eigi að vera óbreytt frá því sem nú er. Uppbygging á annarri olíuknúinni varaafllsstöð á borð við 11 MW díselstöð Landsnets í Bolungarvík frá 2015 getur varla talist ákjósanleg lausn ef horft er til skuldbindinga og stefnu Íslands í loftslagsmálum. Önnur leið væri tvöföldun Vesturlínu, en tvöföldun á 160 km langri flutningslínu frá Hrutatungu sem liggur um 78 jarðir er ekki einungis dýrari en ný virkjun í Vatnsdal, heldur er algjör óvissa um hvenær hægt yrði að hefja framkvæmdir. Til samanburðar þá er Vatnsdalsvirkjun og flutningsleið frá henni í Mjólka um land í eigu ríkisins og Orkubús Vestfjarða.

Ný virkjun eins og Vatnsdalsvirkjun myndi hins vegar leysa það vandamál algjörlega og fjárfesting í varaafli væri óþörf.

F.h. Orkubús Vestfjarða ohf.

Elías Jónatansson, orkubússtjóri

Hjálagt: Kynning á fundi atvinnuveganefndar 20. Febrúar 2024